

สมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล Competencies of Desirable Accountant of Enterprises in the Digital Era

พรสิริ สุขผ่อง^{1*} และนัยนา แคล้วเครือ²

(Pornsiri Sookpong^{1*} and Naiyana Klaewkrue²)

^{1,2}สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

อีเมลผู้แต่งหลัก : pornsiriso@mcru.ac.th เบอร์โทร : 08 2252 4595

วันที่รับบทความ 13 พฤศจิกายน 2564

Received: Nov. 13, 2021

วันที่รับแก้ไขบทความ 11 พฤษภาคม 2565

Revised: May. 11, 2022

วันที่ตอบรับบทความ 12 พฤษภาคม 2565

Accepted: May. 12, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้นำเสนอสาระที่น่าสนใจเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางให้นักบัญชีได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการประกอบวิชาชีพของตนให้มีประสิทธิภาพและมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมไทยและสังคมโลก รวมทั้งองค์กรหน่วยงาน และการประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากหลายอาชีพในปัจจุบันต่างโดนแทรกแซงด้วยดิจิทัล (Digital Disruption) โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ถือได้ว่าดิจิทัลได้เข้ามาระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยี ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดวิเคราะห์ การติดตามข้อมูลข่าวสาร เพื่อจะได้นำสิ่งดังกล่าวมาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้า สำหรับแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีควรจะต้องพัฒนาสมรรถนะตนเองในหลายด้านด้วยกัน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะต่าง ๆ คุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพให้ได้มาตรฐานตามที่วิชาชีพกำหนดไว้ รวมทั้งสนองตอบความต้องการของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล โดยพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่สำคัญ เรียกว่า “4 รู้” คือ 1) รู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป 2) รู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ 3) รู้เรื่องกฎหมายและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 4) รู้ที่จะปรับตัว พัฒนาตนเองด้านทักษะและสมรรถนะต่าง ๆ นอกจากนี้ นักบัญชียังจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล รวมทั้งติดตามข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในวิชาชีพ เพื่อให้สามารถเป็นนักบัญชีรุ่นใหม่ในยุคดิจิทัลที่มีคุณภาพ สำหรับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะนักบัญชียุคดิจิทัลสามารถใช้หลัก 3 ก. ได้แก่ การพัฒนาด้านวิชาการ การพัฒนาด้านวิชาชีพ การพัฒนาความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัลบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: สมรรถนะนักบัญชี; สถานประกอบการ; ยุคดิจิทัล

Abstract

This article presents the interesting points related to the accountants' required competencies in the digital age to be a guideline for accountants on the application in their professional development to be effective and progressive. This is due to the current digital technology plays an important role in the development of progress in Thai society and the world society. This can be seen from many organizations, agencies and various occupations. They are all being interfered with by digital (Digital Disruption), especially professional accountants. It can be considered that digital has inevitably impacted society. Therefore, professional accountants in the digital era are necessary to develop themselves in areas such as technology skill, interpersonal working skill, critical thinking, and news tracking in order to bring those things as an important mechanism to drive the organization to progress. With the accountants development guidelines in the digital era, they should develop their competency in many areas in terms of knowledge, abilities, skills, morals and ethics to reach the standards as defined by the organization and company as well as responding to the needs of the enterprises in the digital era. The accountants should also develop themselves to have important competencies known as "4 knows"; that are, 1) know about technology 2) know the information that related to the profession 3) know about laws and professional ethics, and 4) know about adapting and developing their skills and competencies. In addition, accountants need to change some of their roles to keep up with the changing digital world by improving leadership, knowledge, and other fields understanding. They should also enhance their knowledge of accounting, management, and work performance as well as follow various news to keep up with the changing of professions and digital technologies in order to be an efficient accountant in the digital era. In terms of the guideline, there are three principles: academic development, professional development, and developing talents and skills related to the digital age, the Thai society contexts, and the changing world societies in order to develop the accountants' competencies in the digital age.

Keywords: accountant competency; organization; digital era

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การเรียนรู้ การบริหารจัดการ การประกอบอาชีพ นอกจากนี้เทคโนโลยีกำลังเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในอุตสาหกรรมหลายอย่าง โดยเริ่มนิยมเลือกใช้หุ่นยนต์มาทำงานทดแทนแรงงานคน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีการนำเครื่องมือหรือบริการต่าง ๆ มาช่วยอำนวยความสะดวก

ความสะดวกสบายให้กับมนุษย์ เริ่มจะเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคหรือมนุษย์ยุคใหม่ มีความต้องการกันมากขึ้น เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นตัวช่วยเพิ่มความสะดวกสบาย ลดขั้นตอนความยุ่งยาก ในการดำเนินงานชีวิตประจำวัน สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังที่กล่าวมาได้ส่งผลกระทบต่อหลายอาชีพ ซึ่งจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้มีความอยู่รอด โดยเฉพาะวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องปรับตัวเป็นนักบัญชียุคดิจิทัล ต้องก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ปรับตัวเข้าสู่กระบวนการทางบัญชีระบบดิจิทัล (ประสิทธิ์ เชื้อพานิช, 2560) รู้จักการค้นคว้าข้อมูลทางการบัญชีบนโลกออนไลน์ มีการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ทางการบัญชี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น คุณสมบัติของนักบัญชีในยุคดิจิทัล จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สถานประกอบการกำลังต้องการ ซึ่งนักบัญชีจะต้องพัฒนาตนเพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

สมรรถนะนักบัญชียุคดิจิทัล

บทบาทของนักบัญชีในยุคดิจิทัล จะมีการขยายบทบาทออกไปจากความรับผิดชอบเดิม โดยจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทที่ช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กรมากขึ้น ซึ่งนักบัญชีจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจดิจิทัล กระบวนการทำงานขององค์กร ความพร้อมด้านวิชาชีพ กฎหมายระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับนักบัญชี ยุคดิจิทัล ขอเสนอเนื้อหาสาระสำคัญที่น่าสนใจในภาพรวมไว้ดังต่อไปนี้

สมรรถนะ

การประกอบวิชาชีพหรือการทำงานต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความสามารถและสมรรถนะในการทำงานด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากหากในหน่วยงานและองค์กรใดมีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพหรือมีสมรรถนะในการทำงานที่สูง ย่อมสามารถส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

ความหมายสมรรถนะ

สำหรับความหมายของคำว่า “สมรรถนะ” (Competency) มีหน่วยงาน และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจดังต่อไปนี้

วสินี รุ่งเรือง (2562, หน้า 35) กล่าวว่า สมรรถนะคือ คุณลักษณะและความสามารถที่มีในตัวบุคคล ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ แรงจูงใจและคุณลักษณะส่วนบุคคล แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมเมื่อมีงานหรือสถานการณ์ที่ท้าทาย เป็นเหตุส่งผลให้เกิดผลลัพธ์คือความสำเร็จในการปฏิบัติงานหรือการแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ

สเปนเซอร์ และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993, pp. 11) ได้ให้ความหมายว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) อัตตมโนทัศน์ (Self-Concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือสูงกว่าเกณฑ์

โบยตซิส (Boyatzis, 2009, pp. 440) ได้ให้ความหมายว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) ทักษะ (Skill) จินตภาพส่วนตัว (Self-Image) หรือบทบาททางสังคม (Social Role) หรือ องค์ความรู้

(Body of Knowledge) ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานสูงกว่า/เหนือกว่าเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ นิสัย แรงจูงใจ และความสามารถซึ่งสะท้อนความชำนาญ ประสบการณ์และคุณสมบัติที่เหมาะสมอื่น ๆ ที่เพียงพอในการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากวิเคราะห์ภาพรวมความหมายสมรรถนะจะพบว่า เป็นเรื่องของคุณลักษณะที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล สามารถที่จะเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การมีสมรรถนะที่ดีได้

องค์ประกอบของสมรรถนะ

สมรรถนะที่ดีและมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างมารวมกัน ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะไว้อย่างหลากหลายดังนี้

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร (2562, หน้า 23) ได้สรุปไว้ว่าองค์ประกอบของสมรรถนะมี 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่คนมีอยู่และสามารถนำมาเชื่อมโยงกันออกมาเป็นองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ ทักษะ (Skills) หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำได้ดีและฝึกปฏิบัติประจำจนเกิดความชำนาญ ทศนคติ (Self-Concept) หมายถึง ค่านิยมหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน อุปนิสัย (Trait) หมายถึง บุคลิกลักษณะประจำของบุคคลเป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น และแรงจูงใจ (Motive) หมายถึง แรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมายของเขา

อาภรณ์ ภูวิทยาพันธุ์ (2560) ได้สรุปไว้ว่าองค์ประกอบของสมรรถนะที่มีความสัมพันธ์กันมี 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ (knowledge) คือ ข้อมูล หรือสิ่งที่ถูกส่งสมจากการศึกษาทั้งในสถาบันและการอบรมสัมมนา หรือศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนาแลกเปลี่ยนและประสบการณ์ที่ได้รับ

2. ทักษะ (skill) คือ สิ่งที่ต้องพัฒนาฝึกฝนให้เกิดขึ้นโดยจะต้องใช้เวลาฝึกปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

- 2.1 ทักษะด้านการบริหารการจัดการ หมายถึง ทักษะในการบริหารควบคุมงาน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับระบบความคิดและการจัดการในการบริหารให้มีประสิทธิภาพ

- 2.2 ทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน หมายถึง ทักษะที่จำเป็นในการทำงานตามสายงานหรือกลุ่มงานที่แตกต่างกันออกไป

3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติ ทศนคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล พบว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลนั้น จะเป็นสิ่งที่ติดตัวมาและไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของสมรรถนะประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นความรู้เฉพาะในเรื่องที่ต้องรู้ เป็นความรู้ที่เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้ด้านบัญชี ความรู้ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ

2. ทักษะ (Skill) เป็นสิ่งที่ต้องการให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับด้านกายภาพ การใช้ความคิด และจิตใจของบุคคลในระดับที่สามารถคิดวิเคราะห์ใช้ความรู้กำหนดเหตุผลหรือวางแผนในการจัดการได้ เช่น ทักษะทางด้านบัญชี ทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางการถ่ายทอดความรู้ เป็นต้น ทักษะที่เกิดขึ้นนั้นมาจากพื้นฐานทางความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วว่องไว

3. บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social Role) เป็นทัศนคติที่แสดงต่อผู้อื่น เพื่อให้องค์กรมุ่งสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นภาพลักษณ์ภายในเจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็น

4. ภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-Image) เป็นความคิดเห็นภายในเกี่ยวกับเจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง ทำให้สามารถทำนายพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ได้

5. อุปนิสัย (Traits) เป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคลหรือพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ หรือมีลักษณะเป็นผู้กล้า

6. แรงผลักดันเบื้องต้นหรือแรงขับภายในเป็นแรงจูงใจ/เจตคติ (Motives/Attitude) ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายหรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

สรุปได้ว่าสมรรถนะนักบัญชีจะประกอบไปด้วยสิ่งที่สำคัญ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ภาพลักษณ์ของตนเอง อุปนิสัย แรงจูงใจ และคุณลักษณะของบุคคลที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

สมรรถนะนักบัญชี

การประกอบวิชาชีพต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญหรือสมรรถนะที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมของงาน การประกอบวิชาชีพทางด้านบัญชีก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะเฉพาะ ทั้งนี้ นักการศึกษาได้ให้ความหมายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชีไว้ดังนี้

จุไรรัตน์ ศรีสัตตรัตน์ (2560, หน้า 34 - 35) โดยได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (International Education Standards for Professional Accountants: IES) ออกโดยสหพันธ์นักบัญชีสากล (International Federation of Accountants : IFAC 2009) ซึ่งเป็นมาตรฐานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีฉบับที่ 1 - 8 (IES 1 - 8) สรุปได้ว่านักบัญชีมืออาชีพต้องสำเร็จการศึกษาทางด้านบัญชี ระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า มีความรู้ การบัญชี การเงิน และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องความรู้เกี่ยวกับธุรกิจองค์กร มีความรู้ทักษะทางวิชาชีพ มีคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอันอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม มีการสะสมประสบการณ์เชิงปฏิบัติ ต้องสอบผ่านการประเมินความสามารถเป็นผู้สอบบัญชีมืออาชีพ และมีการพัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม ส่วน IES8 กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้สอบบัญชีมืออาชีพที่ทำงานในสภาพแวดล้อมและอุตสาหกรรมเฉพาะ นักบัญชีมืออาชีพจะต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทั้งในวิชาการบัญชี วิชาการด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี รวมทั้งมีทักษะพื้นฐานในการทำงาน สามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีในการประกอบวิชาชีพได้ และเป็นผู้มีความตระหนักถึงคุณค่าจริยธรรมทางวิชาชีพ

แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้กำหนดทักษะของนักบัญชีที่จะต้องมีไว้อย่างน่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางปัญญา ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีสามารถแก้ไขปัญหา ตัดสินใจและใช้ดุลยพินิจที่ดีแก้ไขสถานการณ์ที่ซับซ้อนขององค์กรได้ทักษะเหล่านี้ได้มาจากการศึกษาทั่วไปในภาพกว้าง ทักษะทางปัญญาที่จำเป็นต้องประกอบด้วยทุกเรื่อง ได้แก่ ความสามารถที่จะกำหนดได้มาจัดหาและเข้าใจสารสนเทศจากคน สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขีดความสามารถที่จะสอบถามวิจัย คิดเชิงเหตุผลและวิเคราะห์ ความสามารถที่จะระบุและแก้ไขปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน

2. ทักษะด้านเทคนิคทั่วไปและเทคนิคเฉพาะเกี่ยวกับวิชาชีพ ประกอบด้วยทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะเจาะจงสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ซึ่งรวมถึงความชำนาญทางตัวเลข (การใช้คณิตศาสตร์และสถิติ) และความชำนาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์แบบจำลอง การตัดสินใจและความเสี่ยง การวัด การรายงาน ความรู้ด้านกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ

3. ทักษะส่วนบุคคล คือ ทักษะคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีการพัฒนาทักษะเหล่านี้จะช่วยให้การเรียนรู้ และการปรับคุณลักษณะเฉพาะบุคคลซึ่งรวมถึงเรื่องต่าง ๆ เช่น การจัดการตนเอง ความคิดริเริ่ม ความสามารถที่จะเลือกและเรียงลำดับทรัพยากรที่มีจำกัด และจัดแรงงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา ความสามารถที่จะเข้าร่วมและปรับตัวให้กับการเปลี่ยนแปลง จรรยาบรรณและทัศนคติให้เข้ากับการตัดสินใจ

4. ทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น จะช่วยให้ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีทำงานร่วมกับคนอื่นในองค์กรได้ดี รับและส่งผ่านสารสนเทศได้ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ ส่วนประกอบของทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารประกอบด้วย การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกระบวนการปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง การทำงานเป็นทีมการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมหรือความคิดเห็นต่างกัน การเจรจาเพื่อได้ข้อสรุปหรือข้อตกลงที่ยอมรับได้ในสถานการณ์ทางวิชาชีพ การทำงานในวัฒนธรรมที่ต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำเสนอ การพูดคุย การรายงาน และการปกป้องมุมมองของตนอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการเขียนและพูด ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ฟังและอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่าง

5. ทักษะด้านการจัดการทางธุรกิจและองค์กร มีความสำคัญเพิ่มขึ้นต่อผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะมีการเรียกร้องให้เป็นแสดงบทบาทเชิงรุก ในการจัดการองค์กรในแต่ละวันในขณะที่ก่อนหน้านี้บทบาทของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี อาจถูกจำกัดเพียงแค่การเก็บและรวบรวมข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ แต่ในปัจจุบันที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีได้เข้าไปมีบทบาทกับหลายทีมงานมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี ซึ่งต้องเข้าไปในทุกองค์ประกอบขององค์กร จะต้องมีความรู้ด้านธุรกิจมากขึ้น ตระหนักในเรื่องการเมือง มีมุมมองแบบรอบโลก ทักษะการบริหารองค์กร และการจัดการธุรกิจ รวมถึงเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการโครงการ การจัดการบุคลากรและทรัพยากร การตัดสินใจ ความสามารถที่จะจัดและแบ่งหน้าที่งานที่จะมุ่งใจและพัฒนาบุคลากร การมีภาวะผู้นำ การพิจารณาและตัดสินใจได้อย่างผู้มีวิชาชีพ

สรุปได้ว่าสมรรถนะนักบัญชี เป็นความสามารถที่แสดงถึงการทำหน้าที่หรืองานที่เกี่ยวข้องให้ได้ระดับตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยต้องสามารถนำองค์ความรู้ในวิชาชีพบัญชีซึ่งประกอบด้วย

ความรู้ทางการบัญชีการเงิน ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับการบัญชี ทักษะในการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะพื้นฐานในการทำงาน การใช้เทคโนโลยี รวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้ทางทฤษฎีไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ และมีคุณธรรมจริยธรรมทางวิชาชีพ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์สมรรถนะดังกล่าวของนักบัญชีในภาพรวมจะพบว่า นักบัญชีจะมีสมรรถนะที่สำคัญเรียกว่า 3 ค. ได้แก่ 1) ความรู้ คือ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ทางด้านบัญชี 2) ความสามารถ คือ มีความสามารถ ด้านทักษะต่าง ๆ ที่จะนำมาช่วยส่งเสริมการทำงานให้มีประสิทธิภาพ 3) คุณธรรมจริยธรรม คือ มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ

สมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล

สังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้นักบัญชีจำเป็นต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองในหลายด้านด้วยกัน เพื่อให้ตอบสนองต่อผู้ใช้บริการหรือสถานประกอบการ ซึ่งมีนักการศึกษาได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชีในยุคดิจิทัลไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ปิยพงศ์ ประไพศรี และกาญจนา นันทพันธ์ (2563, หน้า 10 - 11) ได้ทำวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล โดยได้สรุปเกี่ยวกับสมรรถนะนักบัญชี ในยุคดิจิทัลที่ทุกองค์กรปรารถนาไว้ดังนี้

1. ก้าวทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง เพราะเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งอย่าง ทุกวันนี้พนักงานในองค์กรและลูกค้า สามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทุกที่ตลอดเวลาผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย และรวดเร็วต่อการบริโภค

2. การติดตามข่าวสารใหม่ ๆ ในโลกการเงิน เช่น การใช้เงินในรูปแบบดิจิทัล โดยนักบัญชียุคใหม่ ควรติดตาม ปรับมุมมอง เดิบทไปกับดิจิทัล (Digital) พร้อม ๆ กัน เปลี่ยนกระบวนการทำบัญชีแบบเดิม ๆ เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล

3. นักบัญชีจะต้องมีความรู้ก้าวทันเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านการดำเนินธุรกิจ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาตนเองมาเป็นผู้จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการให้กับผู้บริหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น อาจจะทำระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ให้กับผู้บริหารและสามารถที่จะเลือกซื้อหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมทางด้านบัญชี ที่สามารถตอบสนองความต้องการขององค์กรได้เป็นอย่างดี

พัทธนันท์ เพชรเชิดชู (2564) กล่าวว่าไว้นักบัญชียุคดิจิทัล ต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. Fintech เป็นช่องทางการจ่ายเงินของลูกค้ารูปแบบใหม่ การยื่นภาษีทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน e-Receipt และ e-Tax Invoice การยื่นงบผ่านระบบ e-filing ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า การชำระเงินผ่านระบบ e-payment การชำระเงินในช่องทางใหม่ที่ไม่ผ่านระบบของธนาคาร เป็นต้น

2. Fintech ที่จะเข้ามามีบทบาทในอนาคตอันใกล้ เช่น การระดมทุนผ่าน Crowdfunding หรือ การใช้เทคโนโลยี Block chain ในงานด้านการเงิน นักบัญชีจะต้องรู้ผลกระทบที่มีต่อวิธีและกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อบันทึกบัญชี และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อธุรกิจ และในอนาคต Bitcoin ที่กำลังนิยมใช้ทั่วโลก

3. Technology ทำให้กระบวนการทางธุรกิจเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลต่อการรวบรวมข้อมูลรายได้ รายจ่าย เพื่อนำมาบันทึกบัญชี ข้อมูลจะวิ่งมาเป็นแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ในสายการบิน

รายได้จากการขายตัวเครื่องบิน จะวิ่งผ่านระบบ Reservation System และมี Software ที่เรียกว่า Revenue Management System เป็นตัวรวบรวมข้อมูลรายได้การขายตัว เพื่อบันทึกบัญชีรายได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และการรับเงินผ่านบัตรเครดิต โดยอัตโนมัติ ซึ่งระบบนี้จะคล้ายกับระบบ E-commerce ที่ธุรกิจเปิดเว็บไซต์เพื่อขายสินค้า ส่วนการกระทบยอดเงินรับจากบัตรเครดิตจะมีการ ขนยอตจาก Text File ที่ได้รับจากธนาคารทุกวัน โดยรายการจะเป็นลักษณะ T+1 หรือ T+2 แล้วแต่เงื่อนไข การกระทบยอดเงินฝากธนาคารก็จะเป็นการขนยอตในระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์

4. ระบบ ERP ที่ใช้จะถูกกระทบโดยเทคโนโลยีสมัยใหม่ของธุรกิจ เช่น การผสมผสาน ระหว่าง Drone Technology กับ งานบริหาร Fixed Assets หรือ Inventory เป็นต้น

5. การใช้ Software ในการบันทึกบัญชีแบบเดิม กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป นักบัญชี จะไม่ทำงาน Bookkeeping อีกแล้ว แต่จะผันตัวไปเป็นนักวิเคราะห์ข้อมูลการเงินและข้อมูลธุรกิจ เพื่อทำหน้าที่เป็น “คู่คตินักธุรกิจ”

6. นักบัญชีต้องเป็นนักวางระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ที่รู้ว่าต้อง Set ค่าในระบบอย่างไร เพื่อให้ระบบทำงานถูกต้อง เป็นไปตามมาตรฐานบัญชีและภาษี

8. ในยุคแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรม ค่าใช้จ่ายด้าน R&D ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนา App /Blockchain/AR/Robots/AI จะเป็นสัดส่วนที่มากมายมหาศาลในแต่ละบริษัท นักบัญชีต้องช่วย เสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการ นอกเหนือจากแนวทางที่บันทึกบัญชีตามมาตรฐานบัญชี ซึ่งในบางเรื่องก็ต้องใช้ Judgement พอสมควร

9. เทคนิคและวิธีการที่ใช้งานสอบบัญชีก็จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน แต่แนวคิดในงาน สอบบัญชียังคงเดิม ตามมาตรฐานสอบบัญชี

10. Big Data Technology จะทำให้นักบัญชีสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ในหลากหลายมิติ มากขึ้น แต่ทั้งนี้นักบัญชีจะต้องรู้จักว่าเทคโนโลยีนี้คืออะไร และจะนำมาประยุกต์ได้อย่างไร

11. ในอนาคตอันใกล้จะเป็นสังคมของการใช้เทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย เช่น APP/ Augmented reality/ Robotics ฯลฯ ดังนั้นนักบัญชีคงจะต้องฝึกให้สามารถเขียนโปรแกรมหรือที่ เรียกว่า Coding ได้ โดยอาจจะเป็นการเขียนแบบง่าย ๆ ในปัจจุบันมีภาษาใหม่ที่เรารู้จักว่า Ruby ซึ่งเป็นภาษาที่เขียนง่ายและน่าสนใจ

12. Software บัญชีที่เป็นลักษณะ AI/ Cloud computing/ Prompt pay/ Sandbox และอื่น ๆ อีกมากมาย รวมทั้งความรู้ในวิชาชีพบัญชีทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำบัญชี ด้านการสอบ บัญชี ด้านการบัญชีบริหาร ด้านการวางระบบบัญชี ด้านการบัญชีภาษีอากร ด้านการศึกษา และเทคโนโลยีการบัญชี ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในทุก ๆ วัน

สรุปได้ว่าสมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล คือ นักบัญชี ที่มีความรู้ก้าวหน้าเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา มีทักษะในการสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลการเงินและบัญชี มีความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชี เทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัญชี การคิดวิเคราะห์ ข้อมูล ความตั้งใจในการทำงาน การแก้ไขปัญหา และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ สมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัลสามารถสังเคราะห์ได้ว่า นักบัญชี ยุคดิจิทัลจะต้องมีสมรรถนะที่สำคัญ 4 ร หรือเรียกว่า “4 รู้” คือ 1) รู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี

ที่เปลี่ยนแปลงไป 2) รู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ 3) รู้เรื่องกฎหมายและจรรยาบรรณในวิชาชีพ
4) รู้ที่จะปรับตัว พัฒนาตนเองด้านทักษะและสมรรถนะต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะนักบัญชียุคดิจิทัล

สำหรับการพัฒนานักบัญชียุคดิจิทัลเพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่พึงประสงค์สนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการและผู้ให้บริการ สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบหรือหลายแนวทางด้วยกัน ซึ่งได้ทำการสังเคราะห์แนวคิด แนวทางจากนักการศึกษา งานวิจัย บทความ และประสบการณ์ของผู้เขียนในด้านการสอนบัญชี มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะนักบัญชียุคดิจิทัลไว้ดังต่อไปนี้

1. พัฒนามุมมองหรือเปิดโลกทัศน์ใหม่ โดยพยายามเปิดใจยอมรับเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ซึ่งการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่หรือมีมุมมองความคิดใหม่ เพราะหากนักบัญชีไม่เปิดใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาจะทำให้กลายเป็นคนที่ล้าสมัย

2. พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการใช้ชีวิตในปัจจุบันนักบัญชีและทุกอาชีพต้อง Up skill – Reskill ปรับปรุงพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และทันสมัย เพื่อจะได้นำวิทยาการและประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มาใช้ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพในยุคศตวรรษที่ 21

3. พัฒนาความสามารถด้านการคิดหรือทักษะการคิด เป็นการพัฒนาระบวนการคิด โดยสามารถระบุประเด็นสำคัญ การตั้งคำถาม การออกแบบและแปลผลการวิเคราะห์ให้เหมาะสม รวมทั้งพัฒนาทักษะการคิดต่าง ๆ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

4. พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่ ๆ สามารถนำมาใช้ส่งเสริมในการทำงานให้มีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดีในปัจจุบัน รวมทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมล้วนมีอิทธิพลมากมายในชีวิตประจำวัน

5. พัฒนาด้านสินทรัพย์ดิจิทัล ซึ่งสินทรัพย์ดิจิทัล เป็นหน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่แสดงมูลค่าเหมือนสินทรัพย์ทั่วไป ซึ่งจับต้องไม่ได้ด้วยมือเปล่า ถูกสร้างขึ้นบนระบบหรือเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ แต่สามารถซื้อ ขายแลกเปลี่ยนความเป็นเจ้าของได้ นั่นก็คือการแลกเปลี่ยน โดยไม่ต้องผ่านตัวกลาง แต่ทำงานอยู่บนโลกออนไลน์และระบบบล็อกเชน การทำธุรกรรมต่าง ๆ ก็จะถูกบันทึกโดยคอมพิวเตอร์ไม่ผ่านตัวกลาง เช่น สกุลเงินดิจิทัลเป็นหน่วยอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า บริการ และสินทรัพย์ดิจิทัลอื่น ๆ ได้แก่ Bitcoin, Ripple เป็นต้น

6. พัฒนาความรู้ทางด้านวิชาชีพที่สามารถนำมาใช้พัฒนางานทางด้านบัญชี เช่น Data Analysis, Data Mining, Modeling, และ Visualization ซึ่งความรู้เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการประกอบวิชาชีพนักบัญชีได้ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างแบบจำลอง การนำข้อมูลดิบมาแปลงเป็นรูปภาพ

7. พัฒนาตนเองด้าน Block Chain โดยผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีจำเป็นต้องเข้าใจเทคโนโลยี Block Chain มากขึ้น เนื่องจาก Block Chain กำลังเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่ง Block Chain มีลักษณะคล้ายการเก็บข้อมูลแบบห่วงโซ่ที่ข้อมูลจะถูกเก็บเป็น Block และร้อยเรียงด้วย Chain มันเป็นฐานข้อมูลสาธารณะที่คล้าย ๆ กับ Wikipedia ที่ใคร ๆ สามารถแก้ไขได้

8. พัฒนาตนเองในการศึกษาเรียนรู้ต่อระดับที่สูงขึ้น กล่าวคือ เป็นการพัฒนาตนเองในด้าน

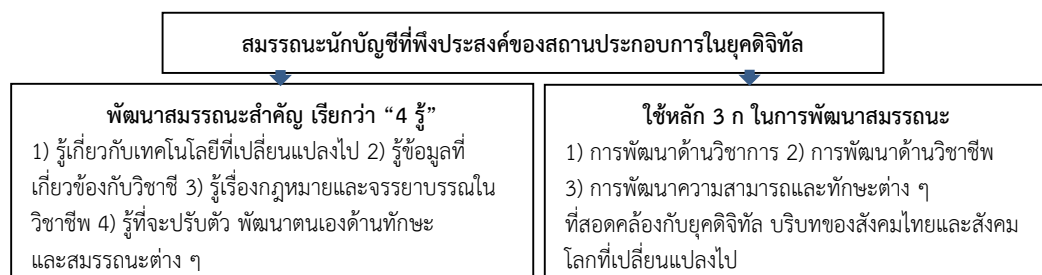
วิชาการ และเพิ่มพูนความรู้ในศาสตร์เฉพาะทางด้านบัญชี เพื่อนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

9. พัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาตนเองด้านความรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถทำได้โดยเข้ารับการอบรมสัมมนาทางด้านวิชาการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่นการเข้ารับการอบรมในหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองทางเว็บไซต์ เพื่อจะได้้นำความรู้ที่แปลกใหม่ และประสบการณ์ที่หลากหลาย มาประยุกต์ใช้ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงาน

สำหรับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะนักบัญชียุคดิจิทัล ดังที่ได้นำเสนอแนะไว้ทั้งหมด 8 ข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์จะพบว่า นักบัญชียุคดิจิทัลสามารถพัฒนาตนเองได้ทั้งหมด 3 ด้านด้วยกัน โดยเรียกว่าหลัก 3 ก. คือ การพัฒนาด้านวิชาการ การพัฒนาด้านวิชาชีพ การพัฒนาความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล บริบทของสังคมไทยและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

บทสรุป

การประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จ นักบัญชีมีความจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในด้านกระบวนการทำงานให้มีความสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย สังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนสอดคล้องและสนองตอบความต้องการของผู้ที่ใช้บริการ สำหรับการประกอบวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ นักบัญชีจะต้องมีความตระหนักมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสำคัญที่พึงประสงค์ตามความต้องการของสถานประกอบการในยุคดิจิทัลด้านต่าง ๆ เรียกว่า 4 รู้ โดยสามารถใช้แนวทางในการพัฒนาตนเองให้เป็นนักบัญชีมืออาชีพที่มีคุณภาพใช้หลัก 3 ก. ทั้งนี้เพื่อให้เห็นภาพรวมการจะนำไปสู่สมรรถนะนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคดิจิทัล ได้สรุปแผนผังไว้ดังนี้

เอกสารอ้างอิง

จุไรรัตน์ ศรีสัตตรัตน์. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุของนักบัญชีที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เขตภาคกลาง. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, พฤษภาคม – สิงหาคม 2560, หน้า 34-35.

เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24*. ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต บริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประสิทธิ์ เชื้อพานิช. (2560). รายงานสภาวิชาชีพบัญชีประจำปี 2560. กรุงเทพฯ :

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.

ปิยพงศ์ ประไพศรี และกาญจนา นันทพันธ์. (2563). แนวทางการพัฒนาวิชาชีพของผู้ประกอบ

วิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล. วารสารมหาจุฬานาครธรรม, ธันวาคม 2563, หน้า 10 - 11.

พัทธนันท์ เพชรเชิดชู. (2564). ต้องรู้อะไรก่อนที่จะบอกว่าคุณเป็น “นักบัญชียุคดิจิทัล.

[ระบบออนไลน์], เข้าถึงได้จาก <https://ciba.dpu.ac.th.html>. สืบค้นเมื่อวันที่

30 ตุลาคม 2564.

วลินี รุ่งเรือง. (2562). การประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

พุทธศักราช 2556 สาขาวิชาธุรกิจค้าปลีก ระบบทวิภาคี ของวิทยาลัยอาชีวศึกษา

พิษณุโลก โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ 360 องศา. ปริญญาโท หลักสูตร

และการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อาภรณ์ ภูวิทยาพันธุ์. (2560). **Competency DICTIONARY**. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

Boyatzis. (2009). Boyatzis, R.E. **The Competence manager: A model for effective performance**. New York: Wiley.

McClelland, D.C. (1973). “**Test for Competence, rather than intelligence.**”

American Psychologists. p, 57-83.

Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). **Competence at Work: Model for Superior Performance**. New York: Wiley & Sons.